

"DOĞUMUNUN 850. YIL DÖNÜMÜNDE"
UNESCO 2021 AHİ EVRAN YILI ANISINA

Çocuklar İçin
AHİ EVRAN

Yayına Hazırlayanlar
Doç. Dr. Ünsal Yılmaz YEŞİLDAL
Doç. Dr. Yılmaz YEŞİL
Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Ankara / 2021

TÜRK EĞİTİM-SEN GENEL MERKEZİ YAYINLARI
©Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi, 2021.
ISBN: 978-605-73841-6-4

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayımcının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikri sorumluluğu ve imla tercihi yazarlarına aittir. Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

Editör
Doç. Dr. Yılmaz YEŞİL

Yayına Hazırlayanlar
Doç. Dr. Ünsal Yılmaz YEŞİLDAL
Doç. Dr. Yılmaz YEŞİL
Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Dil Danışmanları
Prof. Dr. Muhammed Eyyüp SALLABAŞ
Doç. Dr. Zeki GÜREL

Tarih Danışmanı
Dr. Ali Osman AKALAN

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Fatih Taha
Merve TURGUT

Resimleme/İllüstrasyon
Dr. Orhan DOĞRU
Korkut GÜLTEKİN

İletişim Adresi:
Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi
Erzurum Mahallesi Talatpaşa Bulvarı No:160 Kat:6 Cebeci/ANKARA
Tel: 0 312 424 09 60 (8 Hat) Belgegeçer: 0 312 424 09 68
www.turkegitimsen.org.tr

Basım Yeri : Matsa Basımevi
İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 1514 Cd. No:42 Yenimahalle/ANKARA

SUNUŞ

Milletlerin tarih sahnesinde varlıklarını kabul ettirmelerinde kendi kendilerine yetebilmeleri çok önemlidir. Bu durum ancak milletin ihtiyaçlarını kendi bünyelerinde sağlayabilmeleri ile gerçeklik kazanır. Bunun yegâne yolu da başından sonuna kadar üretim sürecinin milletin kendi fertleri aracılığı ile giderilebiliyor olmasıdır. Milletin mensuplarının hem kendi hem de birlikte yaşadıklarının ihtiyacı olan mal ve hizmetleri sunabilmeleri noktasında uzmanlaşmaya gitmeleri bu sürecin bir sonucu olmuştur. Günümüzde de Türk milletinin "koldaki altın bilezik" olarak düşündüğü meslekler bu sürecin bir sonucu olarak doğmuştur.

Türk milletinin geçmişten günümüze kurmuş olduğu devletlerin ve oluşturduğu medeniyetlerin arkasında teşkilatlı bir toplum bulunmaktadır. Meslekler ve uzmanlaşma Türk milletinin asalak ve esaret altında bir hayatı kabul etmemesinin en canlı örneği olarak karşımızda durmaktadır. Onun millî hafızasında onur, gurur ve asalet ile harmanlanmış kendi rızkını kendisi kazanma bilinci bulunmaktadır. Türk kanaat önderlerine baktığınız zaman Ahi Evran, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre ve Türk-İslam düşünce sisteminin öncüsü Hoca Ahmet Yesevi hayatının her döneminde bir meslek sahibi olarak üretimin ve çalışmanın içinde olmuştur. Bunun yanında

Türk devlet geleneğinde bütün hakanlar ve hükümdarlar, devlet yönetmenin yanında edinmiş oldukları el becerileri ile bir şeyler üretebilmeye özen göstermişlerdir.

Ahi Evran, kurmuş olduğu "Ahilik Teşkilatı" ile Anadolu'da Türk varlığının pekişmesi için çok büyük hizmetlerde bulunmuştur. Onun kurmuş olduğu bu yapı; mesleki eğitimin nasıl başlayacağını, nasıl meslek sahibi olunacağını ve bu mesleğin saygınlık içinde nasıl icra edileceğini kural ve uygulamaları ile yerleştirmiştir. Eşi Fatma Bacı ise Türk kadınının tarihten günümüze sürüp gelen hayatın her alanında var olma isteğini sistemli bir hâle getirmiştir. Kurmuş olduğu "Bâcıyân-ı Rûm (Anadolu Kadınları) Teşkilatı" ile Türk analarının ve bacılarının milletin ihtiyacı olan dokumacılık, dericilik ve örücülük gibi alanlarda meslek edinerek topluma katkı sunmalarına hizmet etmiştir.

2021 yılı Ahi Evran'ın doğumunun 850. yılı olması nedeniyle UNESCO tarafından Ahi Evran yılı olarak ilan edildi. Türk Eğitim-Sen olarak Türk kültürünün önemli bir değeri olan Ahi Evran'a dikkat çekip onun ve eşi Fatma Bacı'nın Türk milletinin üretime katılması ve meslek sahibi olma yönündeki emeklerine dikkat çekmek istedik. Bu gerçekliği sizlerin severek okuyabileceği bir kültür kitabıyla anlatmak istedik. Bu kapsamda, Türk Eğitim-Sen bilim heyetinin oluşturmuş olduğu bir çalışma grubu ile Ahi Evran'ın hayatına dair tarihî ve

bilimsel kaynaklardan yola çıkarak onun efsanevi hayatını bu eserle sizlere sunduk. Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen başta genel başkanımız sayın Talip GEYLAN olmak üzere Türk Eğitim-Sen Merkez Yönetim Kuruluna teşekkür ediyor, siz sevgili çocuklar ve gençler için hedeflediğiniz, severek çalışacağınız bir mesleğe sahip olduğunuz, Türk milletinin aydınlık yarınlarına katkıda bulunacağınız görevler üstleneceğiniz güzel bir gelecek diliyorum.

Cengiz KOCAKAPLAN
Türk Eğitim-Sen
Genel Başkan Yardımcısı

SÖZ BAŞI

İnsanlık tarihi ve bir o kadar eski olan Türk tarihine baktığımız birbirine benzer tespitlerle karşılamaktayız. Bunlardan birisi kültür ve medeniyetlerin oluşmasında manevi önderlerin çok büyük etkisinin olduğudur. Bu manevi önderler milletlerin inanç dünyalarını şekillendirirken onlara hayatlarını devam ettirme, doğal hayatla başa çıkma konusunda da rehberlik etmişlerdir. Bu açıdan düşünüldüğünde bu şahıslar aynı zamanda bir uygarlık öğreticisi ve rehberi olmuşlardır. İnsanlığa yol gösterici ve rehber olan peygamberlerin hepsinin hayatlarını sürdürebilmek ve insanlığa örnek olmak amacıyla bir meslekle meşgul oldukları da çarpıcı bir gerçektir.

Anadolu'da Türk varlığının kök salması ve güçlenmesinde toplumun manevi önderlerinin büyük katkısı olmuştur. Bunlardan birisi de Ahi Evran'dır. Ahi Evran, kurulmasına öncülük ettiği Ahilik Teşkilatı ile gerek Anadolu Selçuklu gerekse de Osmanlı döneminde çok önemli zanaat ve kültür faaliyetlerinde bulunmuştur. Ahi Evran ve Eşi Fatma Bacı'nın önderliğinde Anadolu'ya özgü yeni bir örgütsel yapılanma doğmuştur. Bilim, sanat ve ahlak üzerine kurulan bu teşkilat, tarih boyunca Anadolu topraklarında mesleki faaliyetlerine devam eden esnaf ve sanatkârlara yön vermiştir. Onların

mesleki eğitimleriyle birlikte, mesleki ahlak anlayışlarını da geliştirerek her bir zanaatın kökleşerek değerinin artmasına katkıda bulunmuştur. Meslek edinme, iş güç sahibi olmanın yanında ahlaklı olmayı da ana düstur olarak yerleştirmiştir.

Eşi Fatma Bacı ise Türk kadının her zaman eşinin yanında ve hayatın içinde olması fikrini organize bir hâle dönüştürmüştür. Onun kurduğu bu yapı Anadolu'da kadınların 13. yüzyıldan itibaren kendi başlarına iş kurabilme vasfına eriştiklerini bir göstergesi olmuştur. Bu işletmelerde gerçekleştirilen üretim ve elde edilen ürünlerin kadınların kurduğu çarşılarda satılması ve çalışan kadınlarla dayanışma amaçlı kurulan yapı da büyük önem arz etmektedir. Bir anlamda Fatma Bacı ve Anadolu Türk kadınları, dünyadaki ilk kadın örgütlenmesini de gerçekleştirme başarısına imza atmıştır. Bâcıyân-ı Rûm (Anadolu Bacıları) Teşkilatı'nın önemi Avrupa'da kadınların ücret karşılığı çalışabilmesinin 19. yüzyılda başladığı düşünüldüğünde çok belirgin olarak ortaya çıkacaktır.

Kadını-erkeği Türk milletinin her bir ferdi kendi ayakları üzerinde durmayı, ailesine, çevresine, ülkesine ve milletine faydalı olmayı ana düstur olarak belirlemiştir. Türk milletinin banisi Gazi Mustafa Kemal Atatürk, "Gençlerin en önemli meselesi meslek seçimi olmalıdır." diyerek bu sürecin önemine işaret etmiştir. Türk

Eğitim-Sen olarak mesleki eğitimi, meslek edinmeyi, kazanılmış mesleklerin Türk milletinin kazancına ve hedeflerine hizmet etmesini ana ilke olarak benimsemekteyiz. Bu kapsamda Türk milletinin geleceği, genç dimağları siz yavrularımızın hem mutlu olacakları bir hayata kapı aralayacak hem de Türk milletini çağlar üzerinden sıçratacak bir meslek edinmeniz en büyük duamızdır. Bunu hem bir ebeveyn hem de bir öğretmen olarak dile getirmekteyiz.

Manevi önder olması ve mesleki eğitime ve toplumsal ahlaka hizmet etmesi bakımından Türk milletinin geneli üzerinde tesiri bulunan Ahi Evran ve eşi Fatma Bacı'nın doğru anlaşılması son derece önemlidir. Orta Anadolu'da birçok insanın gönlüne taht kuran ve Türk devletlerinin teşkilatlanmasında ilkeleri benimsenen Ahi Evran; meslek ahlakını, dürüstlüğü, vatan sevgisi, vatan ve millet için kadın erkek ayırmadan herkesin çalışması gerektiğini millî düşüncemize yerleştirmiştir. Bu bilinç ve öngörü ile onun günümüzde anlaşılması hepimiz için hayati değer taşımaktadır. Bu kapsamda 2021 yılının Ahi Evran'ın doğumunun 850. yılı olması nedeniyle UNESCO tarafından Ahi Evran yılı olarak ilan edilmesini Türk Eğitim-Sen olarak sizlerin severek okuyabileceği bir kültür kitabıyla kutlamak istedik. Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen bilim heyeti başta olmak üzere yazarlarımıza, Türk Eğitim-Sen Merkez Yönetim Kuruluna ve

genel başkan yardımcımız sayın Cengiz KOCAKAPLAN'a teşekkür ediyor; incinse de incitmeyen, hoşgörü, alçak gönüllülük, sevgi ve adaleti hayatına tatbik eden bütün ahlak abidelerine şükranlarımı arz ediyorum.

Talip GEYLAN
Türk Eğitim-Sen ve
UAESEB Genel Başkanı

Ahi Evran

Yaşamı ve düşünceleriyle gönüllerde taht kuran Ahi Evran, günümüzde İran topraklarında kalmış, Güney Azerbaycan adını verdiğimiz coğrafyada yer alan Hoy kasabasında 1171 yılında dünyaya gelmiştir. Bir Türk yurdu olan Hoy, öyle sanıldığı gibi uzaklarda bir yer değildir. Serhat yani sınır şehrimiz Van'a uzaklığı sadece 60 kilometredir. Asıl adı Mahmud olan Ahi Evran;

Ebu'l-Hakâyık yani hakikatlerin babası, Nasîrüddîn yani dinîn yardımcısı ve Allah'ın nimeti anlamlarına gelen Nimetullah adlarıyla da tanınır. Sevenlerinin kendisi için kullandıkları bu adlar onun ne kadar bilge bir şahsiyet olduğunu açıkça ortaya koyar.

Ahi Evran'ın çocukluğu doğum yeri olan Hoy kasabasında geçer. Eğitimine Hoy'da başlayan Ahi Evran yaşı ilerledikçe daha iyi bir eğitim almak amacıyla dönemin önemli bilim merkezlerinden olan Horasan ve Maveraünnehir'e yönelir. Bu süreçte matematik, fizik, kimya, felsefe gibi derslerin yanı sıra çok iyi düzeyde din eğitimi de alır. Zaman ilerledikçe almış olduğu eğitim sırasında öğrendiklerini insanların hizmetine sunmak isteyen

Ahi Evran Bağdat'a gelir. Bağdat dönemin en önemli bilim, kültür ve sanat merkezidir. Hac ibadetini yerine getirmek için çıktığı yolculuk ise onun hayatında yeni bir dönemi başlatır. Bu yolculuk esnasında tanıştığı ünlü din büyüğü Evhadüddîn Hamid Kirmâni'nin derslerine katılır. Kirmâni tarafından zekâsı ve başarısı keşfedilen Ahi Evran özellikle dinî konulardaki bilgisi sayesinde bir zaman sonra halk arasında veli yani eren olarak kabul edilmeye başlanır.

Ahi Evran'ın Bağdat'tan Anadolu'ya gelişi I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in tahta oturduğu döneme rastlar. O, 1205 yılında Muhyiddîn Arabî, Muhammed el-Berzaî ve Evhadüddîn Hamid Kirmâni gibi dönemin önemli bilgin-

leriyle birlikte Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in hocası Malatyalı Mecdüddîn İshak'ın önderliğinde Anadolu'ya gelir. Çok sayıda bilginin Anadolu'ya gelişi Anadolu'da yeni bir aydınlanma hareketinin başlamasını sağlar. Bu dönemde Anadolu toprakları ata yurtlarından ilham alan çok sayıda bilim insanının sohbetleriyle şenlenip verdikleri derslerle aydınlanır.

Ahilik Teşkilatı

Ahi Evran Anadolu'ya geldiğinde hocası Evhadüddîn Hamid Kirmâni'yle birlikte Kayseri'ye yerleşmiştir. Anlatılanlara göre Ahi Evran Kayseri'ye gelince bir deri ustasının yanında çırak olarak çalışmaya başlar. Zamanla mesleğinde kendinî geliştirir ve ustasının onayıyla kalfa unvanını alır. Gençlik yıllarını ustasıyla birlikte deri atölyesinde çalışarak geçirir. Çok dürüst, çalışkan ve ahlaklı bir genç olan Ahi Evran, ustası tarafından da çok sevilmektedir. Ustası ticari olarak zor zamanlar geçirmekte ve işleri iyi gitmemektedir. Günlerden bir gün büyük miktarda sipariş alan ustası elinde yeteri kadar deri olmadığından zora girer. Ustanın en büyük korkusu müşterisine karşı mahcup olmaktır. Çünkü iyi bir tüccar sözünde durmalı ve müşterisini zorda bırakmamalıdır. Durumu fark eden Ahi Evran ustasına atölyenin bodrumunda az da olsa ham deri olduğunu, bu deriyle siparişin en azından bir kısmını da olsa hazırlayabileceklerini söyler ve ustasından izin isteyip derileri çıkarmak için

bodruma iner. İşte tam da o sırada Ahi Evran'ın keramet sahibi biri olduğu ortaya çıkar. Az olan deri Allah'ın yardımıyla çoğalır ve bu sayede Ahi Evran bütün atölyeyi ham yani işlenmemiş deriyle doldurur.

Ahi Evran'ın hocası Kirmâni'yle olan yakınlığı bir zaman sonra hocasının kızı Fatma Bacı ile evlenmesine vesile olur. Hoca-talebe ilişkisinin yanında bu evlilikle birlikte baba-oğul ilişkisi de yaşamaya başlayan ikili beraber Anadolu'yu aydınlatır. Esnaflarla özellikle ilgilenen Ahi Evran ve Kirmâni onlara ticari faaliyetlerini yüce dinîmiz İslam'ın emirleri doğrultusunda dürüst, adil ve kul hakkı gözeterek gerçekleştirmelerini öğütler. Bir debbağ yani deri işleme ustası olan Ahi Evran zaman

içerisinde kendi atölyesini kurup üretim temelli bir ticareti ön plana çıkarır. Böylece sohbetlerini büyük bir hayranlıkla dinleyen halka ticari hayatıyla da örnek olur. Ahi Evran mesleğindeki başarısıyla meşhur bir usta olarak esnaf çevrelerinde de çok sevilir. Dinî bilgisi ve mesleki tecrübesiyle kurduğu Ahilik Teşkilatı adı verilen sistem Anadolu'nun dört bir yanına yayılır.

Ahilik Teşkilatı sadece dürüst ticaretin esnaf grupları arasında benimsenmesini sağlamakla kalmaz. Ayrıca usta-çırak ilişkisi temelli bir sistemin tıpkı bir okul gibi işlemesini de öne çıkarır. Ahilik geleneğine göre çırak ustasına saygılı olmak, usta da mesleğine dair bildiği her şeyi çırağına anlatmak zorundadır. Aksi takdirde iki taraf

da Allah'ın rızasını kazanamayacaktır. Ahi Teşkilatlarında bir araya gelen esnaflar sosyalleşme ihtiyaçlarını da bu teşkilatlar sayesinde giderirler. Düzenli toplantılarda bir araya gelen esnaflar ticaret, din, bilim ve ülke gündemi gibi konularda fikir alışverişi yaparak toplumun sorunlarına çözüm bulmaya çalışırlar. Özellikle Moğol istilasına karşı aldıkları tedbirler Ahi Teşkilatlarının ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

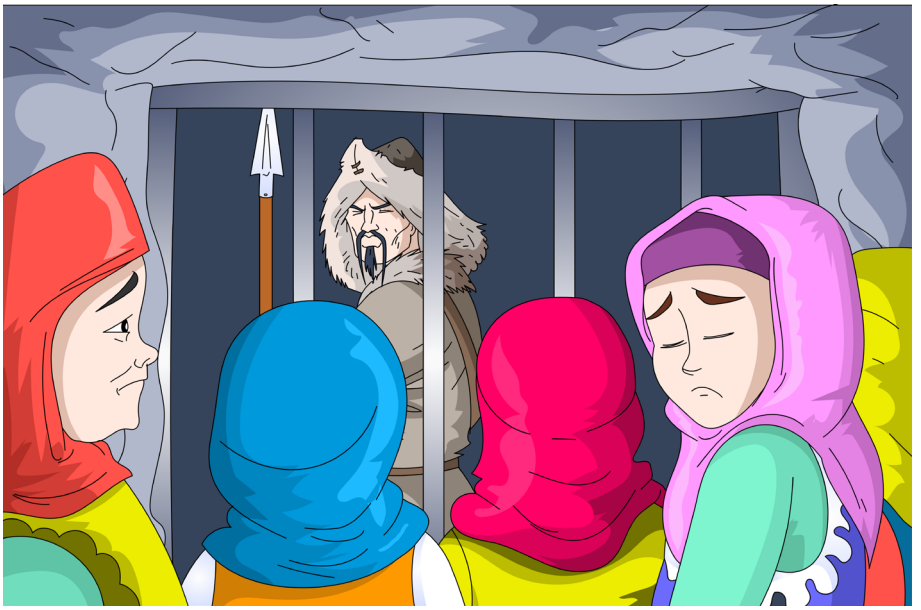

Esnaflar arasında debbağların yani dericilerin piri olarak tanınan Ahi Evran zamanla Ahilik Teşkilatı içerisine kattığı diğer mesleklerle birlikte 32 farklı meslek grubunun lideri konumuna gelmiştir. Onun bu alandaki faaliyetleri dönemin sultanı I. Alâaddîn Keykubat'ın dikkatini çekmiş ve sultanın desteğiyle Ahilik daha da öne

çıkmıştır. Kayseri ziyareti sırasında Ahileri himayesi altına alan Sultan I. Alâaddîn Keykubat Ahilerin faaliyet alanlarının gelişmesinin önünü açmıştır. Ahi Evran, Sultan I. Alâaddîn Keykubat'ın isteğiyle 1227 yılında Konya'ya yerleşir. Burada bir yandan dericilik faaliyetlerini sürdürürken bir yandan da günümüzdeki karşılığı profesöre denk gelen müderris unvanıyla öğrenci yetiştirmeye başlar. Sultanla arasındaki iyi ilişki Ahi Teşkilatlarının gücünün artmasını sağlamış ve Ahiler bu dönemde faaliyet alanlarını daha da geliştirmiştir.

Sultan I. Alâaddîn Keykubat'ın ölümünün ardından tahta geçen oğlu II. Gıyaseddîn Keyhüsrev Ahilere ve Ahi Evran'a babası gibi davranmaz. Kendisine karşı oldukları gerekçesiyle onları cezalandırmaya başlar. Bir bahaneyle tutuklanarak hapse atılan Ahi Evran ve arkadaşları 5 yıl boyunca Konya'da tutuklu kalır.

Bu sırada başlayan Moğol saldırıları devleti oldukça zor duruma düşürür. Türkmenlere olan tavırlarından dolayı Türkmen topluluklarla da arası bozuk olan Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev bir zaman sonra iyice yalnızlaşır ve Kösedağ Savaşı'nda Moğollara karşı ağır bir yenilgi alır. Moğolların 1243 yılında Kayseri'ye saldırmaları sırasında askerlerle birlikte şehri savunan Ahilerin bir kısmı ne yazık ki şehrin düşmanın eline geçmesi sonucu Moğollar tarafından şehit edilmiştir. Moğollar bununla da yetinmeyip savunmasız kadınları da esir etmişlerdir. Bu esirlerden biri de Ahi Evran'ın hanımı Fatma Bacı'dır.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümünün ardından hükümdar yokluğu sırasında devleti yöneten Celâleddîn Karatay, II. Keyhüsrev'in yaptığı hatadan dönerek tutuklu Ahileri ve Türkmenleri serbest bırakır. Serbest kalan Ahi Evran Denizli'ye giderek bir yıl kadar orada kalır. Denizli'de yaşadığı günlerde bahçıvanlıkla uğraşarak geçimini sağlarken yine eskiden olduğu gibi halkı aydınlatan sohbetlerini sürdürmeye devam eder. Görüldüğü üzere beş yıl süren hapis hayatı Ahi Evran'dan hiçbir şey alıp götürememiştir. O, her örnek şahsiyetin yapması gerektiği gibi hem bir mesleği sürdürüp geçimini sağlamış hem de milletine olan borcunu ödemek adına milletini aydınlatmayı sürdürmüştür. Bir meslek sahibi olmak her örnek insanın taşıması gereken bir özelliktir. Bu dünyada kimseye muhtaç olmadan yaşamak için üretmek ve helal yoldan para kazanmak gerekir. Ahi Evran hayatının

her döneminde çalışarak bu düşünceyi sevenlerine aşılamaya çalışmıştır. O, toplumun ancak ve ancak öğrenerek aydınlanacağına inanmış ve bunun için ömrünün sonuna kadar bir öğretmen olarak da çaba sarf etmiştir.

Ahi Evran'ın Denizli'de bulunduğu günlerde Konya'da yaşayan âlimlerin çoğu Mevlana'nın kendileriyle görüşmemesini bahane ederek Arabistan'a göçmek üzere Konya'dan ayrılır. Âlimlerin şehri terk etmesinin ardından şehirde cuma namazı için sela okuyacak kimse kalmamıştır. Ahi Evran, dönemin ünlü âlimlerinden Sadreddîn Konevi'nin talimatıyla âlimleri geri getirmesi için Konya'ya davet edilir. Sadreddîn Konevi'nin isteği üzerine çıktığı yolculukta sadece üç adım atarak epeyce uzaklaşmış olan âlimlere ulaşmayı başarır. Geri dönme-

lerini istemesine rağmen âlimler onu dinlemez ve yollarına devam eder. Ahi Evran "Ey yer, tut bunları!" diyerek dua eder. Allah tarafından duası kabul olur ve âlimler kervanlarındaki hayvanlarla birlikte dizlerine kadar toprağa batıp hareket edemez hâle gelir. Bunun üzerine af dileyip Konya'ya dönmeyi kabul eden âlimleri affeden Ahi Evran "Ey yer, bırak bunları!" diye dua eder. Allah duasını kabul eder ve âlimler battıkları topraktan kurtulur. Ancak âlimler verdikleri sözü tutmayıp yeniden yola düşer. Ahi Evran onları yine aynı şekilde cezalandırır. Âlimler üçüncü sefer de Ahi Evran'dan kurtulmaya çalışsalar da başaramazlar ve çaresizce Konya'ya dönmeyi kabul ederler. Günlerden cuma, vakitlerden kaba kuşluktur. Kaba kuşluk halk arasında öğle namazına yaklaşık bir saat kaldığını ifade etmek için kullanılan bir tabirdir. Âlimler bu kadar kısa sürede cuma namazı için Konya'ya yetişebileceklerine inanmasalar da Ahi Evran'ın duasıyla göz açıp kapayana kadar Konya'ya ulaşırlar. Böylece Konya'da selalar yeniden okunmaya başlar ve Konya camilerinde cuma namazı kılınmış olur. Sadreddîn Konevî verdiği görevi eksiksiz bir şekilde tamamladığı için Ahi Evran'ın beline bilgeliği ve ustalığı sembolize eden bir kuşak bağlar, tövbe etmesini sağlar, Allah yolundaki sadakatini ve din bilgisini gösteren diplomasını verir.

Sadreddîn Konevi'yle bir müddet Konya'da kalan Ahi Evran bir zaman sonra Kayseri'ye göçer. Kayseri'de debbağlık yani deri imalatı ile uğraşan Ahi Evran mesleğinde çok başarılıdır. Müşterilerin istediği renkte ve sayıda deriyi her vakit hazır bulundurur, istenildiği vakit bir sandığa sakladığı derileri çıkarıp müşterilerine teslim eder. Durumdan rahatsız olan meslektaşları vergi vermediği iftirasıyla Ahi Evran'ı dönemin Kayseri Sancak Beyi'ne şikâyet ederler. Bunun üzerine Sancak Beyi adamlarını vergi almak için Ahi Evran'ın atölyesine gönderir. Adamlar geldiklerinde atölyenin kapılarının kapalı olduğunu görürler. İçeride olup biteni merak ederek kapıyı açtıklarında atölyedeki koca koca yılanlarla karşı karşıya gelirler. Yılanlar o kadar büyüktür ki tıpkı ejder-

hayı andırırlar. Halk arasında böyle büyük yılanlara "evran" denilmektedir. Yılanlardan korkup tekrar beylerinin yanına dönen adamlar gördüklerini beylerine anlattıklarında bey Ahi Evran'ın koca koca yılanlar tarafından da sözü dinlenen keramet sahibi bir veli olduğunu anlar. O güne dek Ahi Mahmud adıyla tanınan deri ustası, büyük yılanlara yani evrenlere ya da halk arasındaki söylenişiyle evranlara sözünü dinletmesinden dolayı Ahi Evran adını alır.

Ahi Evran'ın Eşi Fatma Bacı

Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı da babası ve kocasının izinden gitmiştir. Babası Evhadüddîn Kirmâni o yıllarda kadınların iyi bir eğitim alması gerektiğini savunmaktadır. Bu sebeple de kendi kızlarına iyi bir eğitim aldırır. Kızlarının el sanatlarına da hâkim olmaları için uğraşır. Fatma Bacı da babası sayesinde edindiği bilgi ve becerileri etrafındaki diğer kadınlara aktararak kadınların aydınlanması ve üretimde söz sahibi olmaları için çabalar. Kurmuş olduğu Bacıyan-ı Rum Teşkilatı sayesinde kadınların özellikle örgü ve dokumacılık alanlarında ekonomiye dâhil olmalarını sağlar. Bu teşkilat içerisinde yetiştirdiği kadınların aynı zamanda iyi birer savaşçı olmaları için de uğraşır. Bu kadınların 1243 yılındaki Moğol kuşatmasında Kayseri'yi Ahi Teşkilatının mensubu olan erkeklerle birlikte savundukları bilinmektedir.

Peygamberimiz ve Ahi Evran

Tarihî kayıtlara göre Ahi Evran sevgili peygamberimiz Hz. Muhammet'in vefatından 539 yıl sonra dünyaya gelmiştir. Ancak peygamber efendimiz Hz. Muhammet'e karşı olağanüstü bir muhabbet besleyip onun aziz hatıralarına hürmet eden milletimiz, peygamberimizden çok sonraki tarihlerde yaşamış din ve bilim insanlarını bazen onunla ilişkilendirmek istemiştir. Bunun açık bir örneği de aşağıda örnekleri verilen Ahi Evran'ın peygamberimizin yeğeni ve çağdaşı olarak anlatıldığı dinî hikâyelerdir.

Bu dinî hikâyelerden birinde Peygamber efendimizin yeğeni Mahmud'un Ahi Evran olduğu ifade edilmektedir. Hikayeye göre; peygamberimiz Hz. Muhammet

Bedir Savaşı'ndan üç gün önce sahabeyi toplayıp savaş için gerekli hazırlıkları yapmalarını ister. İslam Devleti'nin sancağını da amcası Hz. Abbas'a emanet eder. Lakin amcası artık yaşlandığını, dolayısıyla da yeteri kadar gücü olmadığını söyleyerek peygamberimizden bu görevi oğlu Sultan Mahmud'a vermesini ister. Bunun üzerine orada bulunan Bilal Habeşi'den sancağı getirmesini isteyen sevgili peygamberimiz, sancağı amcası Hz. Abbas'ın oğlu, yani yeğeni Mahmud'a teslim eder. Bu sırada Mahmud'a "Sen Ahi Evran'sın." diyerek yeni ismini verir. Mahmud, o günden sonra İslam ordusunun sancaktarı olur. Bu sancak günümüzde Kırşehir Müzesinde bulunmaktadır.

Bu hikâyenin devamında Ahi Evran'ın günümüzdeki Ahilik teşkilatını kurmasına atıf yapılarak sanki meslekl erin öğretilmesi ve yaşatılması görevinin peygamberimiz tarafından kendisine verildiğine dair bölümler yer almaktadır. Hikayeye göre, sancağın teslimi sırasında büyük melekler Cebrail, Mikail, İsrafil ve Azrail'le birlikte çok sayıda meleğe ilaveten bütün sahabenin katıldığı bir törende peygamberimiz yeğeni Ahi Evran'ın 32 esnaf grubunun başı olması için dua eder. Görüldüğü üzere Ahi Evran Ahilik Teşkilatını sevgili peygamberimiz Hz. Muhammet'in duası ve Allah'ın lütfuyla kurar. O artık bu 32 mesleğin temsilcilerinin piridir. Ömrü boyunca esnaflara Allah'ın emri, Hz. Peygamberin sünneti uyarınca adil ve dürüst bir ticaret anlayışını öğretir.

Ahi Evran'ın sancaktarlık görevine dair anlatılarda mevcuttur. Bedir Savaşı sonrası Hz. Ali'ye yeğeni Mahmud'un cephede nasıl savaştığını soran sevgili peygamberimiz, Hz. Ali'den Mahmud'un bir elinde kılıç, diğerinde sancakla tıpkı bir evren yani büyük bir ejderha gibi savaştığını öğrenir ve mutlu olur. Mahmud'u kucaklayarak ona Evran adını verir. Bu dinî hikayede, Ahi Evran'ın adında geçen Ahi ismi de kendisine sevgili peygamberimiz tarafından verilmiştir. Ahi Evran Uhud Savaşı'ndan kazandığı ganimeti ihtiyacı olanlara dağıtılmak üzere sevgili peygamberimize teslim eder. Ahi Evran'ın bu erdemli davranışı karşısında peygamberimiz kendisine "cömert, yardımsever ve kardeşim" anlamlarına gelen "ahi" sözcüğüyle seslenerek hitap etmeye başlar.

Bütün bu olanlardan sonra Mahmud artık halk arasında Ahi Evran olarak ünlenip anılmaya başlar. Ahi Evran'ın Bedir Savaşı'ndaki kahramanlığından etkilenen Hz. Ali, peygamberimizin de rızasıyla kızı Rukiye'yle Ahi Evran'ı evlendirir. Düğün üç gün, üç gece sürer. Düğün için doksan dokuzar tane sığır, keçi ve koyun kesilir. Düğün hazırlıkları sırasında Ahi Evran'ı elinden tutup Hz. Ali'nin mutfağına götüren peygamberimiz düğün yemeği için kesilen hayvanların derilerini ona teslim eder. Ahi Evran'ın dericilik mesleğini öğrenip yapmasının da bu anda başladığına inanılır.

Peygamber efendimiz Ahi Evran için dua eder. Dinîmize göre tüm mesleklerin yüce Allah'ın takdiriyle öncelikle peygamberlere öğretildiğine inanılmaktadır. Dolayısıyla sevgili peygamberimiz debbağlık yani dericilik mesleğini bilmektedir. Dericilik mesleğinin yüce Allah tarafından ilk öğretildiği peygamber ise Hz. Âdem'dir. Peygamberimizin duası mucizeye dönüşür ve Ahi Evran daha önce hiç bilmediği hâlde kendisine teslim edilen derileri bir gün içerisinde kullanıma hazır hâle getirir. Derileri bir bohça içine koyar ve sevgili peygamberimizin huzuruna getirir.

Diğer sahabeler ile orada bulunan Hz. Ali bohçayı açar ve içinden aldığı bir deri parçasını parlatıp peygamberimize takdim eder. Ahi Evran'ın yaptığı işi çok beğenen peygamberimiz Ahi Evran'a elini öptürür ve

beline bağladığı şedde yani kuşakla ona dericilik mesleğinde ustalık unvanı verir. Buradan da anlaşılacağı üzere Ahi Evran'ın ustası sevgili peygamberimiz Hz. Muhammet'tir. Kuşağın bağlanmasının ardından tüm melekler ve Hz. Ali, Ahi Evran için dua eder. Ahiler günümüzde de çıraklık ve kalfalık basamaklarını başarıyla geçip ustalık seviyesine erişen meslek sahiplerinin beline kuşak bağlayarak onları usta ilan etmektedir. Bu törenin de peygamberimizin Ahi Evran'ı usta ilan etmesine dair anlatıların bir devamı olduğu düşünülmektedir.

Ahi Evran çalışkanlığıyla çevresine örnek olan bir insandır. O kadar çalışkandır ki dinlendiğine şahitlik eden olmamıştır. Müslümanların bu dünyadaki en yakın

yardımcılarından Hz. Hızır'la da çok yakın dostluğu vardır. O çok cömert bir insandır, sık sık sofralar kurup sevenleriyle bir araya gelir ve onlara ziyafet verir. Misafirleri için kendi elleriyle helva kavurur. Cömertlik konusunda döneminde çok ünlenmiş, dolayısıyla sevgili peygamberimizin de övgüsünü kazanmıştır. O sofrasında yüzbinlerce insanı misafir eder. Ahi Evran karşısındaki insanın aklından geçenleri his yoluyla okuyabilir. Bu sayede onların çekindikleri için söyleyemedikleri ihtiyaçlarını karşıladığı anlatılmaktadır.

Onun çalışkanlığı ve çevresine olan saygısına dair bir başka dinî hikâyede şöyle anlatılmaktadır: Peygamberimiz namaz kılmak için mescide gittiği sırada derilerin

yığılı olduğu bir yerden geçerken derilerden kaynaklanan pis kokudan rahatsız olur ve burnunu tutarak oradan uzaklaşır. Bu durum Ahi Evran'ın dikkatini çeker ve peygamberimize olan sevgisinden dolayı rahatsız olduğu durumu ortadan kaldırmak ister. Derileri önce yıkar, sonra da güzelce işleyip harika birer sanat eseri hâline getirerek yol üzerindeki duvarların üzerine asar. Peygamberimiz namazını kılıp evine dönerken güzel mi güzel derileri görür. Etrafındakilere bu derileri kimin işlediğini sorar. Hz. Ali de Ahi Evran'ın işlediğini söyler. Bunun üzerine Ahi Evran güzelce parlattığı derilerden birini peygamberimize sunar. Peygamberimiz de işlerinin rast gitmesi ve hayırlı kazanç elde etmesi için yanındaki sahabeleriyle birlikte Ahi Evran'a dua eder.

Onun Anadolu'ya gelişini de peygamberimize dayandıran dinî anlatılar mevcuttur. Günlerden bir gün peygamberimiz Ahi Evran'ı Anadolu'ya gönderir. Anadolu'ya gelen Ahi Evran hemen bir deri atölyesi kurar. Burada yanındaki öğrencileri sahtiyancı Zeki, meşinci Bilal, sofracı Ata ve göncü Behram'la birlikte çok sayıda deri işler. Fakat bu sırada derilerden çıkan pis su bir dereye dönüşür ve kokusuyla etraftaki halkı rahatsız etmeye başlar. Lakin halk bu rahatsızlıklarını Ahi Evran'a iletemez.

Durumu gönderdikleri bir haberci aracılığıyla peygamber efendimize aktarırlar. Peygamberimiz habercive kendi selamıyla Ahi Evran'a gidip durumu anlatmalarını, Ahi Evran'ın bu sorunu çözeceğini söyler. O gece peygamberimiz Ahi Evran'ın rüyasına girerek eliyle iki parmağını sıkar ve selamıyla gelecek olan şahıslarla karşılaştığında sıktığı bu iki parmağıyla suyu işaret ederse suyun kaybolacağını tembihler. Ertesi gün rüyasında gördüğü gibi ahali peygamberimizin mübarek selamıyla Ahi Evran'a gelir ve etrafa pis kokular yayan sudan şikâyetçi olduklarını anlatır.

Bunun üzerine Ahi Evran peygamberimizin tavsiyesini tutup onun mübarek adını anarak iki parmağıyla suyu işaret eder. Bir anda ortadan kaybolan suyun yerini yemyeşil bir çayır alıverir. Gerçekleşen bu mucizenin ardından peygamberimize teşekkür etmek için Medine'nin yolunu tutan Ahi Evran peygamberimizin huzuruna çıkar ve yüce Allah'a şükretmek için fakirleri doyuracak bir yemek hazırlamak istediğini söyler. Peygamberimiz küçük bir kazan getirir. Ahi Evran bu kazanın küçük olduğunu, ancak az sayıda insanı doyurabileceğini söyleyince peygamberimiz ateşi yakıp kazanı üzerine koymasını ve gerisini Allah'a bırakmasını öğütler. Elbette ki her şey peygamberimizin dediği gibi olur. Çok sayıda insan o küçük kazanda pişen yemekten yer ve doyar. Hatta kazandan bir kaşık yemek dahi eksilmez.

Ahi Evran ve Hacı Bektaş

Ahi Evran Hacı Bektaş Veli'nin dostudur. Bir gün öğrencileriyle sohbet ettiği sırada Hacı Bektaş'tan söz açılır. Hacı Bektaş'ın kerametlerinden ve öğretilerinden haberdar olan Ahi Evran onunla tanışmak için Sulucakarahöyük'e doğru yola düşer. Kendi gibi gönül gözü açık olan Hacı Bektaş, Ahi Evran'ın yola çıktığını hisseder ve Kırşehir'in çıkışındaki yüksek bir dağın zirvesinde onu karşılar. Burada sohbet edip hasret gideren iki gönül dostu sonrasında vedalaşıp öğrencilerinin yanına dönerler.

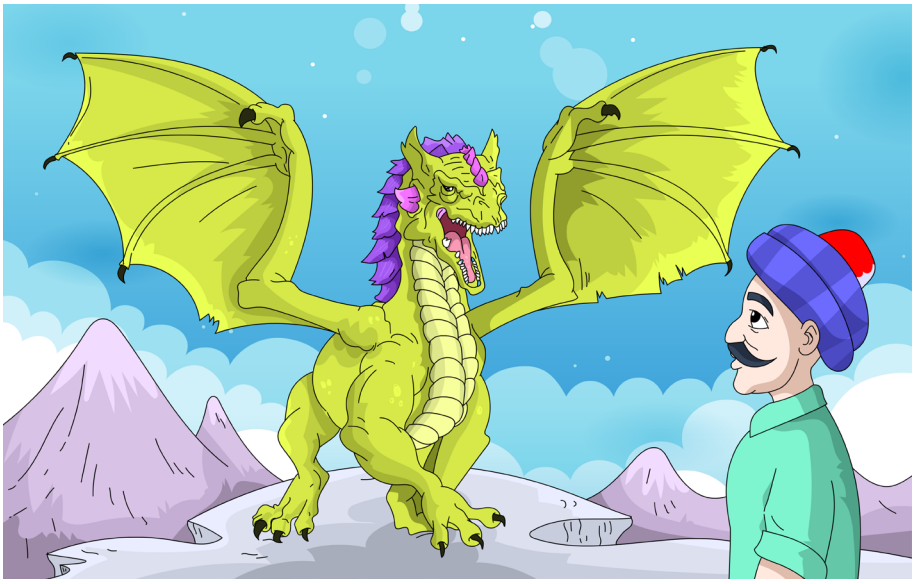
Ahi Evran ile Hacı Bektaş zaman zaman bir araya gelip sohbet etmeyi sürdürür. Hacı Bektaş'ın kendisini ziyaret

etmek için Kırşehir'e doğru yola çıktığını hisseden Ahi Evran her zaman buluştukları tepeye gidip Hacı Bektaş'ı karşılar. Sohbet sırasında Ahi Evran etraflarında su içip abdest alabilecekleri bir su kaynağının olmadığını fark eder ve bu durumla ilgili Hacı Bektaş'a dert yanar. Bunun üzerine Hacı Bektaş'ın parmağıyla eştiği yerden pırıl pırıl, leziz mi leziz bir su çıkıverir. Bu sefer Ahi Evran etraflarında gölgelenecek bir ağacın olmadığından dert yanar. Hacı Bektaş, Ahi Evran'ın kavak ağacından yapılmış asasını alıp yeri kazar ve kazdığı yere asayı diker. Bir anda oracıkta yemyeşil, kocaman bir ağaç ortaya çıkıverir. Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra bir adam gelip etraftakilerin tüm engelleme çabalarına rağmen bu ağacı keser ve evinin yapımında kullanır. Ancak bir zaman sonra adam ölür, evi yıkılır, gürül gürül akan pınar da kuruyuverir.

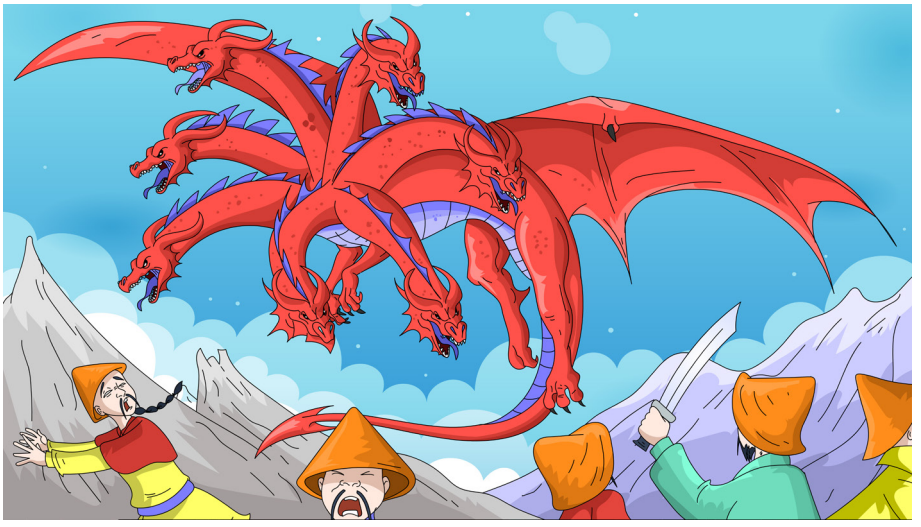
Hacı Bektaş ile görüşmek için otuz öğrencisiyle birlikte Aksaray'dan yola çıkan Molla Sadeddîn yolda karşısına çıkan bir adamdan Hacı Bektaş'ın Ahi Evran'la birlikte olduğunu öğrenir. Bu sırada öğrenciler bilgili bir hoca ve gönül dostu bir eren olmadığını iddia ederek Hacı Bektaş'ı küçümserler. Adını anmanın bile gereksiz olduğunu söyleyip adını anmayacaklarına dair yemin ederler. Fakat Molla Sadeddîn daha önce Hacı Bektaş'la tanışmış, kerametlerine ve bilgisine şahit olmuştur. Ertesi sabah yolları Kızılırmak'ın kıyısına düşer ve hep birlikte orada yıkanmaya karar verirler. Peştamallarını kuşanırlar. Elbiselerini çıkarıp ırmağın kıyısına bırakırlar. Onların kendisiyle ilgili küçümser tavırlarını hisseden Hacı Bektaş, Ahi Evran'a durumu anlatır. Ahi Evran, Hacı Bektaş'ın ricası üzerine ejderha şekline girip ırmağın kıyısına gelir. Molla Sadeddîn ve öğrencilerinin elbiselerinin üzerine oturur. Irmaktan çıkıp elbiseleri almak için kıyıya gelen öğrencilerden biri elbiselerin üzerindeki ejderhayı görünce korkudan ne yapacağını bilemez. Koşarak ırmağa geri döner ve gördüklerini anlatır. Molla Sadeddîn normal şartlarda orada bir ejderhanın olmayacağını bilir. Ancak öğrencilerinin saygısızlığından ve yemininden haberdar değildir. Öğrencileri çaresiz kalıp yaptıkları saygısızlığı ve ettikleri yemini Molla Sadeddîn'e anlatırlar. Olan biteni öğrenen Molla Sadeddîn ejderhanın Ahi Evran olduğunu tahmin eder ve onu görmek için kıyıya gider. Molla Sadeddîn'in geldiğini gören ejderha

bir anda başını kaldırır ve ona doğru kükrer. Korkudan kendisini ırmağa atan Molla Sadeddîn öğrencilerine bu ejderhadan kurtulmanın tek yolunun Hacı Bektaş'ı çağırmak olduğunu söyler. Hep birlikte "Ya Hünkâr" diye seslenirler, ejderha bunun üzerine bir anda ortadan kayboluverir. Çünkü Hacı Bektaş halk arasında Hünkâr Hacı Bektaş olarak da bilinmektedir.

Ahi Evran Kırşehir'de

Ahi Evran Kırşehir'e yerleştikten sonra orada çalışkanlığı ve dürüstlüğüyle etrafına örnek olur. Fakat bir müddet sonra komşuları Ahi Evran'ı kıskanır. Komşularının derilerini çaldığı ve tekkesini de çaldığı paralarla yaptığı iftirasına uğrar. Bunun üzerine çok üzülen Ahi Evran inşaatı tamamlanır tamamlanmaz tekkeyi arkadaşlarına bırakır ve komşularına "Deriniz tabak tutmasın." diye beddua edip bir yılana dönüşerek tekkenin temeline giriverir. O günden sonra da adı büyük yılan anlamına gelen "evren" yani halk arasındaki söylenişiyle "evran" olarak anılır. Kırşehir halkı bugün bile Ahi Evran'ın beddualarının ardından Kırşehir'de bir daha derilerin tabak tutmadığına ve bu sebeple Kırşehir'de tabakhane olmadığına inanır.

Günlerden bir gün Avrupalı tüccarlardan birinin yolu deri almak için Anadolu'ya düşer. Tek şartı üç gün içerisinde yedi farklı renkte işlenmiş, cilalanmış derinin hazır olmasıdır. Çalışkanlığı ve her ne olursa olsun verdiği sözü tutmasıyla ünlenmiş Ahi Evran tüccarın isteğini yerine getirip üç gün içerisinde istediği özelliklerdeki derileri kendisine teslim eder. Durumdan rahatsız olan diğer dericiler Ahi Evran'ı kıskanıp ona saldırmaya kalkınca Ahi Evran çaresiz kalıp bir hamama sığınır. Hamamın kapısını kırıp içeri giren rakipleri Ahi Evran'ın yedi başlı bir ejderhaya dönüştüğünü görür. İşte Ahi Evran'ın ismindeki "evran" sözcüğü bu ejderhadan gelmektedir. Aslında o güne kadar adı Nimetullah'tır.

Ahi Evran yanındaki öğrencileriyle birlikte şehirde dolaşmaya çıkar. O sırada ezan okunur. Ahi Evran ve yanındaki öğrencileri abdest alıp namaz kılmak ister. Fakat mevsim kıştır, zemheri vaktidir ve etraftaki tüm

çeşmeler soğuktan donmuştur. Öğrencileri ne kadar arasalar da abdest alacak bir yer bulamaz. Bunun üzerine Ahi Evran elindeki asasını yanı başındaki büyük bir kayanın dibine üç kez vurur. Vurduğu yerden bir anda sıcak su çıkmaya başlar. Onlar bu suyla aldıkları abdestlerinin ardından namazlarını kılarlar. Aradan bir zaman geçince o suyun çıktığı yere bir kaplıca inşa edilir. Ahi Evran'ın kerametiyle çıkan suyun üzerine inşa edilen ve günümüzde Kırşehir'de Terme adıyla bilinen kaplıca hâlâ şifa dağıtmaya devam etmektedir.

Kırşehir'e yeni geldiği günlerde hoş geldin ziyareti için yanına gelen Kırşehir halkı Ahi Evran'dan kendilerini başlarına bela olan bir ejderhadan kurtarması için yardım isterler. Bunun üzerine Ahi Evran, Fatiha suresini ve Allah'ın doksan dokuz güzel ismini okuyarak ejderhaya doğru üfler. Bunun sonucunda yüce Allah'ın yardımı ve izniyle ejderha yuvarlanarak çaresiz şekilde Ahi Evran'ın ayağının dibine düşer. Ahi Evran boynuna bir zincir bağlayıp ejderhayı tahtının ayağına bağlar. Bunu gören Kırşehirliler o günden sonra ona Ahi Nasreddin Evran derler ve saygıda kusur etmezler.

Ahi Evran'ın Vefatı

Ömrünün son 15 yılını geçirdiği Kırşehir'de halk tarafından çok sevilen Ahi Evran Moğolları endişelendirir. Çünkü onlar Ahi Evran'ın düşüncelerinin Anadolu'nun bu şirin şehrinde bu kadar değer görmesinden rahatsız olmuştur. Moğollar Anadolu'da fakirlik ve karışıklıktan başka bir şey istememektedir. Bundan dolayı da Ahi Evran ve onun gibi dönemin ünlü gönül eri, alperen ve bilginlerini kendi varlıkları için bir tehdit olarak görmektedirler. Kurdukları bir kumpasla Anadolu'nun aydınlanmasında büyük emeği olan Ahi Evran ve arkadaşlarının 1261'de Kırşehir'de şehit edilmesine sebep olurlar.

Düşünceleri, yaşamı ve düzgün şahsiyeti nedeniyle halk arasında çok sevilen Ahi Evran, keramet sahibi bir şahıs olarak kabul edilir. Halk onu o kadar çok sever ki kendisini sevgili peygamberimiz Hz. Muhammet'in yeğeni olarak kabul eder. O kurmuş olduğu saraçlar ve debbağlar çarşılarıyla, Yabanlı adı verilen uluslararası

pazarla pek çok işsizin iş bulmasını sağlamış, tüccarın daha sistemli bir şekilde ticaret yapmasına zemin hazırlamıştır. Kârı ve zararı bölüşme esasına dayalı, günümüz kooperatifçiliğinin temellerini atan bu sistem Ahi Evran'ı dünyaya tanıtmıştır.

Kaynakça

- Bayram, Mikâil (2016). **Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum Anadolu Bacılar Teşkilatı,** Çizgi Kitabevi, Konya.
- Bayram, Mikâil (2018). **Ahi Evren Hace Nasi-rü'd-din Mahmud ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu,** Çizgi Kitabevi, Konya.
- Ceylan, Kâzım (2012). **Ahilik, Türk-İslâm Medeni-yetinde Dünyevî ve Uhrevî Sistem,** T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayınları, Ankara.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (2017). **Manâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli "Vilâyet-Nâme"**, İnkılâp Kita-bevi, İstanbul.
- Kartal, Ahmet (2009). **Kerâmât-ı Ahi Evran Mes-nevîsi Üzerine Notlar,** Divan Edebiyatı Araştır-maları Dergisi, S. 2, s. 223-242.
- Kazıcı, Ziya (1988). **Ahîlik,** TDV İslâm Ansiklopedi-si, C. 1, s. 540-542, İstanbul.
- Köksal, M. Fatih (2006). **Ahi Evran ve Ahilik,** Kır-şehir Valiliği Yayınları, Kırşehir.
- Köksal, M. Fatih (2008). **Ahi Evran ve Ahilik,** Kır-şehir Valiliği Yayınları, Kırşehir.

- Köksal, M. Fatih (2012). **Ahi Evran'ın Menkabevi Hayatına Dair Bilinmeyen Bir Eser: "Menâkıb-ı Ahî Cihân-ı Nasreddîn Ahi Evran"**, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, S. 62, s. 83-108.
- Şahin, İlhan (1988). **Ahî Evran,** TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 1, s. 529-530, İstanbul.

Ahi Evran Hakkındaki Notlarınızı Buraya Yazabilirsiniz.

Ahi Evran Hakkındaki Notlarınızı Buraya Yazabilirsiniz.

Ahi Evran Hakkındaki Notlarınızı Buraya Yazabilirsiniz.

Ahi Evran Hakkındaki Notlarınızı Buraya Yazabilirsiniz.